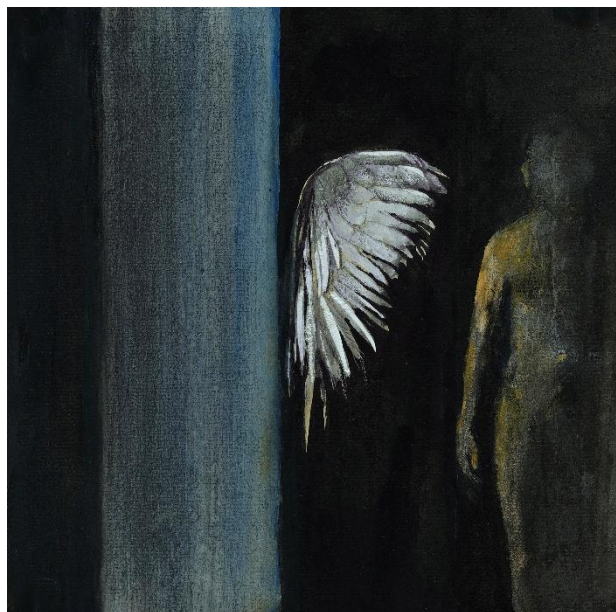

Szabó Noémi

Jelenés / Dialógok

Baksai József képei és Kállai Katalin versei

(a kiállításon elhangzott megnyitószöveg)

Az utolsó fény, 2026

Kedves Barátaink!

Baksai József és Kállai Katalin közös kiállítására készülve újra eszembe jutott a festészet és a költészet viszonyának sok évszázados művészetelméleti kérdése. A *Jelenés / Dialógok* ugyanis számomra éppen arról az izgalmas helyzetről szól, amikor két önálló művészi világ egymás közelségében új összefüggéseket tár fel. A versek és a képek között egyértelmű szellemi rokonság van, mégis alkotóik

különbözőképp gondolkodnak, másként sűrítik magukba a tapasztalatot, és más utakon jutnak el ahhoz, amit az emberi létezésből megmutatni képesek.

A horatiusi *ut pictura poesis* hasonlat (A költészet olyan, mint a festészet) az antikvitás óta változó értelmezésekben élt tovább, a két művészeti ág rokonságáról, különbségeiről és hierarchiájáról szóló viták kiindulópontjaként. A 20. század végének képi fordulata, amelynek egyik

Tél előtt pont ott – tépett mélancolie –

A sziget ligete
pont ott
egy másik időben
velem
Játék
(Szentistvánózás)
cinkos asztalokról
ellopott
álmatag borok
csütörtök hajnali
módosított tudat
a felszabadultság fura
szétfoszló mámore
...

Már csak a park
benne a fagy
fenyegette tő
a hidra lépni tilos
mint égbe kiáltó
démoni verdikt
vele a henye
féktelen írók
virgonc menyétek
múltjukba űzött
csüggedt szelleme

Vegyületekre bomló
emlékképek
– jó/rossz –
átlépve a vér-agy gátat
a zsigereidbe hatolnak
átmosva a sejtekbe
fogalmazódó szplint
ám mikor zord nyarak után
lustán melegedni kezd
hallgatag párjuk is eloszlik
a télből marad a semmi
a halálra szánt
emlékképeid

meghatározó teoretikusa W. J. T. Mitchell, új hangsúlyt adott a kép sajátos működésének és önálló jelentésképző erejének, így a kép és a szó viszonyát ma egyre inkább összetett kölcsönhatásaik felől értelmezzük. Baksai József Kállai Katalin verseire készült munkái éppen ezt teszik érzékelhetővé: a költői szöveg indítja el a képi gondolkodást, de nem szabja meg annak útját.

FELFEDEZETLEN VIDÉKEK

benne isten
bennem itt
a féltett bizalom

Ulysses, 2024

Baksai József művészetében az irodalom már régóta eleve meghatározó inspirációs forrás. Engem azonban mindig is az a különös kettősség foglalkoztatott vele kapcsolatban, ahogyan a mélyen művelt, az irodalom, a történelem, a filozófia, a mitológia és a teológia világában otthonosan mozgó pictor doctus, a tudós festő, az írott emlékek szubtilis tudását szembesíti az anyaggal való küzdelem elementáris fizikai tapasztalatával. Baksai festészetében van valami rítus-szerű, ahogy hatalmas, súlyos olajképein szinte szobrászi matériaként kezeli a festéket: a vastag, rusztikus, épített felületek szinte kilépnek a kép síkjából, reliefszerű tériséget hozva létre. Mintha az anyag maga küzdene a formáért, mintha a figurák-formák-alakok a festékmasszából születnének meg. Munkásságának másik fontos – jelen kiállításon is szereplő – vonulatát ugyanakkor a rajzok és a kisebb léptékű művek jelentik, amelyeket finom, érzékeny, visszafogott eszközhasználat jellemez. A monumentalitás és az intimitás, az expresszív anyagkezelés és a rajzi gondolkodás ugyanannak a művészi világnak két megnyilvánulása.

Úgy vélem, Baksai egy-egy olvasmányélménye elsősorban hangulatként, képzetként vagy gondolati impulzusként épül be festészetébe. Irodalmi és mitológiai érdeklődésének mélyén pedig a mítoszok mindenkori érvényességének kínzó kérdése húzódik meg. Az a

felismerés, hogy az emberi lét alaphelyzetei, bármilyen nagy történelmi távlatból tekintünk is rájuk, valójában változatlanok. Vágyakozunk és félünk, kezünkben a teremtés és a pusztítás hatalma, miközben végül magunk is megszületünk és elmúlunk. Bűn és megváltás, kezdet és vég, testi és szellemi létezés kettősségei között élünk. A mítoszok és a bibliai történetek ezeknek az alapvető emberi tapasztalatoknak adnak alakot. Baksai képein az ősi történetek figurái és motívumai így egy személyes, mégis ismerős világ szereplőivé válnak.

Baksai mitikus-egzisztenciális szemlélete érzékenyen kapcsolódik Kállai Katalin költészetéhez. Kállai haikuszerű írásaiban és szentencia tömörségű szabadverseiben ugyancsak a létezés alapkérdéseit járja körül. Az élet és a halál, a nő és a férfi kapcsolata és az emberi esendőség megannyi ismerős aspektusa foglalkoztatják. Intellektuális költészet az övé, amelynek súlyos kérdései olykor szürreális fordulatot vesznek, más-kor váratlan humorral oldódnak fel. Számomra éppen a csendes tragikum és az ironia közötti finom mozgás teszi különösen elevenné a verseit.

HALVÁNY DERENGÉS A ROMOK KÖZÖTT

az az ölelés volt
a legszebb
amit valaha látott
az a semmiből jövő
fájdalmatlanság
szikrázó porfelhő
ami belülről ölel
melegít
itt volt vagy csak
képzelem
ki kérdezi
léte az anyagon túli
folyamatos jelen

Ami belülről ölel, 2025

Kettejük gondolkodásmódjának egyik legfontosabb közös vonása a visszafogott drámaiság, töredékesség és a kollázsszerű építkezés. Az emberi létezés nagy kérdései apró mozzanatokban, egyetlen motívumban, gesztusban vagy elhallgatásban sűrűsödnek össze. Kállai rövid verseiben egy-egy szó vagy váratlan képzettársítás egész történeteket képes felidézni. Baksai kis méretű munkáiban hasonló koncentráció fedezhető fel: egy alak, egy jel, egy szövegfragmentum vagy egy ősi papírtöredék önmagán túlmutató jelentéseket hordoz. Mindkét alkotó teret hagy annak, ami a műben csak emlékként, lehetőségként, sejtésként vagy pusztán csendként van jelen.

Baksai és Kállai közös kötete, melynek anyagára a kiállítás épült, a művészkönyvek hagyományát idézi meg. Egymással szemköztí oldalakon találjuk a verset és az arra adott képi reflexiót. Ez az egyszerű szerkezet pontosan fejezi ki a kapcsolatukat: egymás mellett, egymással szemben, egymásra figyelve léteznek az alkotások. A vers olvasása után másként nézünk a képre, és a kép szemlélése után másként térünk vissza a vershez.

És itt érdemes visszatérnünk a kiállítás címéhez: *Jelenés / Dialógok*.

A jelenésben van valami váratlan. Valami, ami addig rejtve volt, egyszer csak alakot ölt, akár misztikus, vagy e világon túli formában. Baksai képein a figurák az anyagból, az idő nyomaiból és a töredékek közül bontakoznak ki; Kállai verseiben egy szókapcsolat vagy gondolati fordulat képes hasonló felismerést előidézni.

A dialógus ugyanakkor figyelmet kíván. Azt, hogy időzzünk a másik művénél, elfogadjuk a különbségét, és bár ne akarjuk minden titkát megfejtetni, mégis legyünk nyitottak a megértésére. Számomra ebben rejlik Baksai és Kállai vállalkozásának különös szépsége: két alkotó egymás műveiben ismer rá egy olyan igazságra, amit a saját nyelvén gondolhat tovább.

A jelenés pillanata egyszeri és megismételhetetlen. A párbeszéd viszont nyitva marad.

2026. szeptember 30.

Jelenés / Dialógok – Baksai József képei és Kállai Katalin versei

K Galéria, 2026. október 1 – november 20.

Szabó Noémi művészettörténész a kiállítás kurátora